

PROJECT FOTOGRAFIE COLLECTIEKENNIS 2.0

VERSLAG MAART 2022 - MAART 2023

Graag doen we verslag van de vorderingen van het project over de periode maart 2022 tot maart 2023. Hieronder volgt een chronologisch overzicht van de mijlpalen van het afgelopen jaar. We sluiten het verslag af met een overzicht van de resultaten van de werkgroepen, het lopende onderzoek en de financiële stand van zaken.

2 maart

Derde bijeenkomst werkgroep acquisitie

Tijdens de derde bijeenkomst van de werkgroep acquisitie is er, voortbouwend op de twee eerdere bijeenkomsten en input van alle deelnemers, een acquisitie-formulier opgesteld met alle thema's die aandacht verdienen wanneer de acquisitie van een foto overwogen wordt. Hierbij constateerden we dat er binnen de instellingen die deelnemen aan de werkgroep al goede standaarden zijn, maar dat drie gebieden onze aandacht verdienen: afspraken rond copyright, afspraken rond het maken van (tentoonstellings)kopieën en vaststellen van de belichtingsmogelijkheden voor een foto. Hiertoe is de werkgroep opgesplitst in drie sub-werkgroepen die alle een van deze thema's voorbereiden voor de volgende bijeenkomst.

10 maart

Partnerbijeenkomst

Voor het eerst kwamen de deelnemers van het SBMK-fotografieproject weer samen in Werkgebouw Het Veem in Amsterdam. We zijn na anderhalf jaar precies op de helft van het project en het is fijn om deze eerste helft live te mogen afsluiten, in plaats van thuis vanachter een scherm. Alle deelnemers waren onder de indruk van het werk dat verzet is ondanks COVID. We hebben geen enkele achterstand opgelopen ten opzichte van de planning van het project. We bespraken de resultaten van verschillende werkgroepen, bewonderden de sample set en wisselden ervaringen uit over de fotopraktijkdagen.

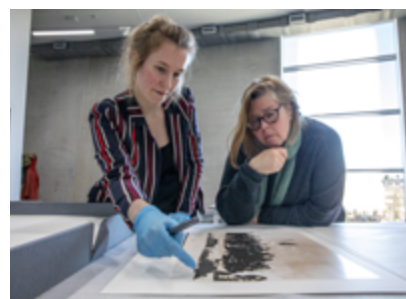
De fotopraktijkdagen bestaan uit een workshop van drie dagen waarin deelnemers fotoprocédés leren herkennen en zeven dagen waarin ze aan de slag gaan met het identificeren van de fotocollectie van een van de deelnemende musea.

De musea die de dagen al achter de rug hadden, kwamen met tips en adviezen voor de musea die de organisatie ervan nog voor de boeg hebben. Aan het eind van de dag konden we een eerste premature versie van de online Foto Identificatie Tool testen voor de afsluiting met een feestelijke borrel.

14 - 25 maart

Fotopraktijkdagen in Museum Boijmans Van Beuningen, Rotterdam

Het project heeft dertien partners waarbij we Fotopraktijkdagen uitvoeren. Deze dagen starten met een workshop van drie dagen waarin deelnemers fotoprocédés, dragers en afwerkingen leren herkennen. Daarna gaan ze in een collectie aan de slag. Museum Boijmans Van Beuningen was als zevende aan de beurt. Hieraan vooraf gingen: Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen, Het Nieuwe Instituut, Frans Hals Museum | De Hallen, Kröller-Müller Museum, Kunstmuseum Den Haag / Fotomuseum Den Haag en Amsterdam Museum. Na Boijmans volgen nog RCE-kunstcollecties, Bonnefantenmuseum, Huis Marseille, Rabo Kunstcollectie, Stedelijk Museum Amsterdam en De Domijnen in Sittard. Tijdens deze praktijkdagen werkten we zeven dagen in het nieuwe depotgebouw in de verschillende depots waar fotografie bewaard wordt en in de restauratieateliers. Het was leuk om het concept van het bezoekersdepot van binnenuit te ervaren. Zo werkten we bijvoorbeeld in een van de depots voor groot ingelijst werk, terwijl bezoekers de mogelijkheid kregen om daar binnen te kijken tijdens een rondleiding. De deelnemer in onze groep van Museum Boijmans Van Beuningen gaf de bezoekers uitleg over het project en ons werk tijdens de depotdagen, waarna zij geïnteresseerd de werken van dichtbij kwamen bekijken waarmee wij op dat moment bezig waren. Ondertussen werden ze door de rondleider gemaand om nergens aan te komen.

De fotopraktijkdagen in Museum Boijmans Van Beuningen waren de meest vruchtbare tot nu toe als het om aantallen gaat. We identificeerden en beschreven meer dan 250 foto's dankzij de inzet van alle deelnemers. Net als tijdens voorgaande workshops hebben we veel bijzondere fotografische procedés en afwerkingen gezien, bijvoorbeeld gomdrukken, elektro fotografische drukken en de negatieven van kleurdiffusietransferdrukken. Ook hebben we wederom veel discussie gehad over onder andere inlijsting en opzettechnieken van foto's. De huidige montagemethodes zijn op de lange termijn chemisch of mechanisch niet veilig voor de foto's. Het gaat vaak om zelfklevend archieftape direct op de foto's en om fotohoekjes van verschillende plastics. Hieruit zal mogelijk een vervolgproject volgen, waarbij een deel van de fotografische collectie uit het prentenkabinet opnieuw zal worden gemonteerd.

Naast de deelnemers van het museum zelf deden collega's mee van het Nationaal Archief, Het Nieuwe Instituut, Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen, Frans Hals Museum | De Hallen, Koninklijke verzamelingen, Den Haag, Nederlands Fotomuseum Rotterdam, Magazine Fotografisch Geheugen naast enkele zelfstandige kunstprofessionals en studenten van de UvA.

29 maart

Projectleidersoverleg bij RCE

Het project Collectiekennis 2.0 / Fotografie is opgenomen in het programma Erfgoed Twintigste Eeuw van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Dit driejarige programma loopt van 2021 tot 2024 en omvat nog zes andere projecten:

1. Plastics (vervolgproject op Collectiekennis 2.0 / Pilot Plastics)
 2. Moderne bouwmaterialen en hun toepassing 1940-1990
 3. Kleur en architectuur 1940-1980
 4. Schilderijoppervlakken van Mondriaan, Appel en Schoonhoven
 5. Synthetisch Organische Pigmenten
 6. Collectie-interviews. Interviews met kunstenaars, architecten en uitvoerders
- Er vindt tweemaandelijks overleg plaats met alle projectleiders.

[>> meer over Programma Erfgoed 20e eeuw](#)

11 April

SBMK-introdag

Deze studiedag/workshop van een dag organiseert SBMK een of twee keer per jaar om nieuwe collega's wegwijs te maken in de wereld van beheer en behoud van moderne en hedendaagse kunstwerken. In de nieuwe powerpointpresentatie waarin jarenlang het project Plastics de hoofdrol speelde in de categorie grote projecten, is dit nu naar de geschiedenis verhuisd en vervangen door het Project Fotografie. Tijdens de introdag gaat het niet alleen om wat je zou moeten weten en waar je informatie kunt vinden, maar vooral ook om welke vragen je zou moeten stellen en aan wie. Aan de orde komen begrippen als besluitvorming, conditie, registratie, documentatie, (her)installatie, biografie van het kunstwerk en de modellen die daarvoor bestaan. Er wordt op locatie gewerkt aan een case study. Alle theoretische aspecten worden teruggekoppeld naar praktijksituaties.

15 April

[Nieuwsbrieven](#)

– Het project staat in de nieuwsbrief van RCE: Collectie en musea, update nr 13
> [RCE - nieuwsbrief](#)

– In onze eigen nieuwsbrief staat een column van Cobie Hijma en Loes van Harrevelt van het Nederlands Fotomuseum. Als coördinator Actieplan Collecties en conservator leggen zij uit wat voor hen en het museum het belang is van het Project Fotografie. Daarnaast berichten we dat er nog enkele sample sets te koop zijn, geven we een kort verslag van de bijeenkomst op 10 maart en is er een aankondiging en uitnodiging voor de volgende Fotopraktijkdagen in het Kröller-Müller Museum.

> [SBMK - nieuwsbrief](#)

9-20 Mei

[Fotopraktijkdagen in het Kröller-Müller Museum, Otterlo.](#)

Naast de deelnemers van het museum zelf deden collega's mee van het Van Abbemuseum, Nationaal Archief, UvA, Frans Hals Museum | De Hallen, Koninklijke verzamelingen, Den Haag, Nederlands Fotomuseum Rotterdam en enkele zelfstandige kunstprofessionals en hobby-isten.

Het Kröller-Müller Museum heeft een veelzijdige collectie waarin veel verschillende fotografische technieken en afwerkingen voorkomen. We zagen zodoende veel bijzondere werken.

Heel speciaal was dat een grote serie foto's van Gilbert & George met handinkleuring was uitgelijst, waardoor de deelnemers de foto's met de USB-microscop konden bekijken, wat niet vaak mogelijk is bij de doorgaans ingelijste werken. Het bijzondere aan de hand-inkleuring is dat deze aangebracht wordt als een waterige oplossing die helemaal wordt opgenomen door de gelatine in de beeldlaag van de foto en met het oog eigenlijk niet meer te herkennen is. De kunstenaars hebben de samenstelling van hun kleurstof en methode van aanbrengen altijd verborgen gehouden.

Stagiaire Charlotte Brewaeyns van de UvA Master Technical Art History gaat onderzoek doen naar de samenstelling van deze kleurstoffen van Gilbert & George.

Een tweede bijzonder werk was een gelamineerde chromogeendruk van Ger van Elk die is ingemetseld in het pad naar de hoofdingang van het museum. De foto wordt belopen door bezoekers en wordt dagelijks blootgesteld aan weer en wind. We bekeken de samenstelling van het werk en de conditie ervan met de USB-microscop en vonden, niet verrassend, verkleuring en slijtage in het werk. Daar volgde een discussie over de vraag hoe de toekomst van dit werk eruit zal zien; wat zijn de conserveringsvereisten van het werk? Hoe zou een restauratie eruitzien?

11 mei

Compliment

Zomaar een aardig mailtje over het project van de restaurator van het Stadsarchief Amsterdam, Afdeling Collecties. Hieruit blijkt onder andere het belang van de ontwikkelde terminologie lijst, die wordt opgenomen in de internationale Art & Architecture Theasurus (AAT) van the Getty Research Institute.

[...] We zijn met Picturae bezig om een nieuwe versie van hun collectiebeheersysteem Memorix te ontwikkelen en in gebruik te nemen. Veel metadata wordt (op den duur) Linked Open Data. We proberen dit nu ook te doen voor enkele velden in onze conserveringsrapporten, zoals bij techniek, objecttype, materiaal, schade en behandeling. Vandaar dat ik heel blij ben om jullie AAT id's te kunnen gebruiken voor fotografie, want het is veel uitzoekwerk!

Jullie sample set is trouwens prachtig geworden. Ik kijk er naar uit om volgend jaar in Huis Marseille jullie cursus te volgen en te gaan oefenen. [...]

2 juni

Glass Degradation Symposium Rijksmuseum

Clara von Waldthausen neemt voor het onderzoek in het project deel aan het *Glass degradation symposium Rijksmuseum*.

Tijdens het symposium is de nieuwste kennis rond glasdegradatie gedeeld. Alhoewel de lezingen voornamelijk gericht zijn op archeologisch glas en glas als museaal object, zijn de vervalreacties direct te vertalen naar het onderzoek wat binnen het Fotoproject plaatsvindt naar glasdegradatie aan de binnenkant van het glas van ingelijste werken. Onderzoek naar glasdegradatie aan de binnenkant van het glas van ingelijste foto's is gestart in 2022 door een tweede jaars UvA student die haar Master onderzoek hieraan heeft gewijd. Aan dit onderzoek wordt verder gewerkt door het SBMK-team.

[> meer informatie](#)

3 juni

[Overleg met kenjedrager.be](#)

Kenjedrager.be (KJD) is een initiatief van meemoo, het Vlaams Instituut voor het Archief. Het is een project dat oorspronkelijk was toegespitst op audiovisueel materiaal en dat nu binnen een jaar zal worden uitgebreid op foto's. De projectleider heeft ons benaderd om te kijken of er overlappingen te vinden zijn tussen het SBMK-fotoproject en het project kenjedrager.be. Kunnen we iets voor elkaar betekenen? Het doel van KJD is het identificeren, digitaliseren en bepalen van de erfgoedwaarde van de fotocollecties van particulieren. De doelstelling is dus breed en de doelgroep bestaat hoofdzakelijk uit particulieren die niets van foto's afweten. KJD zoekt naar wegen om fotografische procedés te clusteren (mogelijk per type drager) zodat ze op dezelfde manier kunnen worden bewaard of gedigitaliseerd. De conclusie van het gesprek is dat de doelstelling van de twee projecten te ver uiteen liggen voor nauwere samenwerking. De projectteams willen wel contact houden om elkaar bij vragen te kunnen raadplegen en ook elkaars tools te testen.

13 juni

[Kennisdag RCE](#)

Tijdens de Kennisdag bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, georganiseerd in samenwerking met de Museumvereniging, mocht SBMK het project fotografie presenteren. Ruim vijftig mensen schreven zich in voor de bijbehorende workshop 'Identificatie van foto's' onder leiding van Kayleigh, Magdalena en Ariënne. Zo konden we met drie groepen erfgoedprofessionals de eerste weer wat verder gevorderde versie van de tool testen. De reacties waren enthousiast! De opmerkingen en vragen nemen we mee in het vervolg van de ontwikkeling ervan.

13-16 juni

[Bog Picture meeting in het MOMA, New York](#)

Clara von Waldthausen neemt voor het onderzoek in het project deel aan the *Bog Picture meeting* in het MOMA, New York. Als internationaal bekend expert, heeft Clara één van de vijftien uitnodigingen bemachtigd om samen met internationale collega's kennis te delen over de problematiek rond het behoud en beheer van grote foto's. SBMK heeft hiervoor een aanbeveling geschreven. Andere senior deelnemers waren afkomstig van Art Institute Chicago, (AIC) Getty Museum, Amon Carter Museum, Museet Moderna Stockholm, Metropolitan Museum, en SFMOMA. Een aantal junior conservatoren en papierrestauratoren die voor fotocollecties verantwoordelijk zijn, was ook uitgenodigd om van de gedeelde kennis te kunnen profiteren. Deze kwamen van Tate, National Gallery London en het Tel Aviv museum. Tijdens vier dagen is informatie uitgewisseld over het transporteren, tentoonstellen, hanteren en bergen van grote formaten en zijn aan de hand van case studies ethische kwesties rond het reproduceren en het maken van tentoonstellingsdrukken besproken. De avonden gaven mooie gelegenheden om met gerenommeerde collega's dieper in discussie te gaan over beleid bij hun instellingen. Deelnemers hebben toegezegd om een door Clara opgestelde vragenlijst in te vullen om te helpen met het opstellen van informatiebladen voor de digitale tool.

[> meer informatie](#)

21 Juni

[Projectleidersoverleg bij RCE](#)

zie 29 maart

23 juni

[SBMK-nieuwsbrief](#)

SBMK-nieuwsbrief met column van Ann Deckers, hoofd collecties van het Fotomuseum Antwerpen | FOMU. Het Museum was altijd al betrokken bij SBMK, maar is partner geworden vanwege het Project Fotografie.

[> meer informatie](#)

27 juni - 8 juli

[Fotopraktijkdagen in Amsterdam Museum](#)

Naast de deelnemers van het museum zelf deden collega's mee van De Brabant Collectie (Tilburg University), Stedelijk Museum Amsterdam, Stichting Nationaal Museum van Wereldculturen, Haags Gemeentearchief en Magazine Fotografisch Geheugen.

In de collectie van het Amsterdam Museum bekeken we een set prachtige en zeldzame theekopjes waarop portretten zijn aangebracht met het fotografische procedé 'kooldruk'. Ook bekeken we een serie burgemeestersportretten die qua fotografische technieken heel mooi de overgang van analoge fotografie naar digitale fotografie laat zien.

FOTOGRAFIE ROB BECKER

21 juli

Bezoek De Domijnen in Sittard

Paulien bezocht Museum De Domeinen in Sittard omdat hier een compleet nieuwe staf zit, die nog nauwelijks op de hoogte is van het Project Fotografie. Na de bijeenkomst zijn ze enthousiast over wat het project (en de SBMK in het algemeen) voor hen kan betekenen en hebben zin in de voorbereiding van de praktijkdagen in eigen huis. Dankzij de genereuze ruil met het Amsterdam Museum is de Domijnen nu als laatste museum aan de beurt, waardoor ze genoeg tijd hebben om de fotocollectie goed door te nemen en de probleemgevallen en vragen te verzamelen.

1 Augustus

Terminologie en registratie

Ariënne en Kayleigh hebben op 1 augustus gesproken met Joop Vanderheiden van RCE over het reorganiseren van de bestaande foto-gerelateerde termen in de Cultuurhistorische Thesaurus | CHT. Momenteel wordt de overlap tussen de bestaande en 'nieuwe' SBMK-termen in kaart gebracht. Vanaf oktober zullen Joop, Ariënne en Kayleigh gezamenlijk de nieuwe terminologie aan de CHT toevoegen. Op dit moment wordt het terminologiedocument in orde gebracht om via de Nederlandse AAT-werkgroep aan de Getty AAT toegevoegd te worden. Streven is de lijst hiervoor dit najaar gereed te hebben. De werkgroep registratie ligt stil totdat de verwerking van de terminologielijst is voltooid.

29 Augustus

Overleg Fototeam

Op 29 augustus is weer het eerste overleg met het complete fototeam na de vakanties. Normaalgesproken komen we eens in de drie weken bij elkaar, live of online. Dat wil niet zeggen dat het project in de zomer heeft stil ligt. Omdat Magdalena een jaar voor het Rijksmuseum gaat werken (gefeliciteerd Magdalena!) zal zij komend jaar veel minder tijd beschikbaar hebben voor het project. Om de voortgang te waarborgen, zijn we op zoek gegaan naar mogelijke andere tijdelijke medewerkers en mogelijke uitvoerenden van (deel)onderzoek. We gaan in elk geval een student Technical Art History aannemen als stagiaire, die Kayleigh gaat ondersteunen bij de komende fotopraktijkdagen. Daarnaast gaat zij onderzoek doen naar de methode van Gilbert & George voor het met de hand inkleuren van hun werk. Een UvA student Fotoconservering en -restauratie gaat meehelpen met het verzamelen/gebruiksbaar maken van informatiemateriaal voor de tool. Een andere student start na de zomer met haar onderzoek voor een dubbele scriptie Conservering en Restauratie en Scheikunde naar de gevolgen van oplosmiddelen op inkjetdrukken. Het onderzoek naar fotolinnen ligt in handen van Kayleigh. Daarnaast zijn diverse onderzoeken opgestart met verschillende partners, universiteiten en commerciële instellingen in het veld. Hierover meer aan het eind van het dit verslag.

12 september

Bijeenkomst Klankbordgroep

Voor de begeleiding van het project op afstand is een klankbordgroep opgericht. Deze groep houdt zicht op verloop en (wetenschappelijke) kwaliteit van het project. In de groep zitten inhoudelijke experts en andere betrokkenen van het Rijksmuseum, het Nationaal Archief, het Nederlands Fotomuseum, RCE, UVA en SBMK. Aan de hand van een powerpointpresentatie nemen we het project door en beantwoorden vragen. Klankbordgroep is onder de indruk van de vorderingen. Voor alle leden van de klankbordgroep, zie [SBMK website](#)

12 - 23 september

Fotopraktijkdagen RCE - kunstcollecties, CC NL Amersfoort

Tijdens de RCE- fotopraktijkdagen werkten we zeven dagen in CCNL: het nieuwe gezamenlijke depotgebouw van RCE, Rijksmuseum, Het Nederlands Openluchtmuseum en Paleis 't Loo. We bekeken onder andere een aantal objecten die nooit eerder goed beschreven zijn binnen het RCE. Eén van de verrassendste werken was een driedimensionaal werk gemaakt van fotolinnen: een reguliere zwart-wit emulsie op een katoenen drager. Verschillende panelen zijn aan elkaar genaaid en moeten over een doos gehangen worden. Het werk bleek na installatie een reusachtige 'Brownie' te zijn (ongeveer 1x1x1 meter), een populaire dooscamera van Kodak. Een mooi voorbeeld van de diversiteit van mogelijkheden van het gebruik van fotografische materialen.

Naast de deelnemers van de organisatie zelf deden aan de ze praktijkdagen collega's mee van de Universiteit van Amsterdam | UvA, Van Abbemuseum, Allard Pierson, Brabant collectie, Tilburg University, KOP Papierrestauratie, Nederlands fotomuseum Rotterdam, Nationaal Museum van Wereldculturen, Art Salvage BV, Elien Voerman – Bruins , collectiebeheer, conservering restauratie, Beeld & Geluid, Haags Gemeentearchief, Koninklijk Huisarchief | Paleis Noordeinde en Magazine Fotografisch Geheugen.

17 september

Beurs Dialogue Vintage Photography Amsterdam

Clara en Kayleigh bemannen de stand van ons project en beantwoorden vragen van bezoekers. Ze helpen bij het identificeren van foto's en delen desgevraagd flyers uit met richtlijnen voor beheer en behoud van foto's in niet-museale omstandigheden. Deze hebben we hiervoor speciaal gemaakt, zie [website](#). Clara verzorgt een onderdeel van het inhoudelijke programma van het fotofestival in de vorm van een openbaar interview met fotograaf Bert Teunissen over zijn werkwijze en materiaalgebruik.

2 november

Conferentie Disclosing Futures, Rethinking Heritage in het Nieuwe Instituut

Het Nieuwe Instituut organiseerde begin november het congres *Disclosing Futures Rethinking Heritage*. Verdeeld over drie dagen werd er door verschillende sprekers gesproken over toekomst van ons erfgoed. Daarbij ging er speciale aandacht uit naar innovatieve methodes om ons materiele erfgoed te bewaren. Ariënne Boelens (SBMK), Kayleigh Kunst-van der Gulik (SBMK) en Kelly James (Het Nieuwe Instituut) spraken tijdens het symposium over het Project Collectiekennis 2.0 – Fotografie. Het project is gericht op het conserveren, en daarmee toekomstbestending maken van fotografie binnen Collectie Nederland. Doordat het project twee specialisten opleidt en er maar liefst zestien museale en onderzoeksinstituten deelnemen, zorgt dit project voor een duurzaam en breed verankerd resultaat. Ariënne, Kayleigh en Kelly bespraken tijdens hun presentatie concrete vraagstukken over conservering van fotografie en deelnemers konden de huidige versie van de Fotografie Identificatie Tool uittesten aan de hand van objecten uit de collectie van Het Nieuwe Instituut.

FOTOGRAFIE FLORINE VAN REESS

3 november

RCE / SBMK-dag Erfgoed 20e eeuw, Villa Jongerius, Utrecht

Elk jaar organiseert SBMK een themadag. Dit jaar sloegen wij hiervoor de handen ineen met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed | RCE. Samen presenteerden we de tussentijdse bevindingen van het 'Programma Erfgoed van de 20e eeuw', het grootschalige onderzoeksprogramma van RCE waarvan 'Collectiekennis 2.0 – Fotografie' een onderdeel is. Het was een verrijkende dag in het prachtig gerestaureerde twintigste-eeuwse monument Villa Jongerius, waar vakgenoten kennis uitwisselden over lopende onderzoeken en conserveringsprojecten.

FOTOGRAFIE ROB BECKER

7 - 18 november

Fotopraktijkdagen Bonnefanten, Maastricht

Tijdens de Bonnefanten- fotopraktijkdagen werkten we zes dagen aan de fotocollectie van het museum in Maastricht. De medewerkers hadden veel werk van lokale kunstenaar Benoit Hermans geselecteerd. Ontzettend leuk werk om te bekijken met de workshopdeelnemers omdat hij vreemde collages maakt van o.a. karton, hout, afbeeldingen uit tijdschriften en uitgeknipte foto's. Interessante objecten om te bespreken in termen van klimaat, verpakking en tentoonstellingsrichtlijnen. Twee werken waren uitzonderlijk van aard vanwege de bijzondere verwerkingen van analoge kleurenfoto's. Hermans ontwikkelde een kleurenfoto in, plakte deze op spaanplaat en schaaftde vervolgens met grote precisie een groot deel van de fotografische beeldlaag van het fotopapier weg. Op deze manier blijft een centraal beeldgedeelte over (in deze gevallen het venster van een wasmachine en een portret van een kalkoen) in een verder, matte witte omgeving, gevormd door de witte achtergrond van het fotopapier. Naast de deelnemers van het museum zelf, werkten er collega's mee van het Van Abbemuseum, de Rabo kunstcollectie en Mu.ZEE.

FOTOGRAFIE ROB BECKER

9 - 11 november

Conferentie Sustaining Art: People, Practice, Planet in Contemporary Art Conservation, Dundee

In november reisde een delegatie van SBMK af naar Dundee, Schotland voor het hybride 'Sustaining Art' congres. Na de 'SBMK - summit on international collaboration' in 2018 nam een delegatie uit Schotland het stokje over om het volgende internationale congres te organiseren (University of Dundee, Glasgow Life en National Galleries of Scotland). Vier jaar later was het zover en vond *Sustaining Art: People, Practice, Planet in Contemporary Art Conservation* plaats

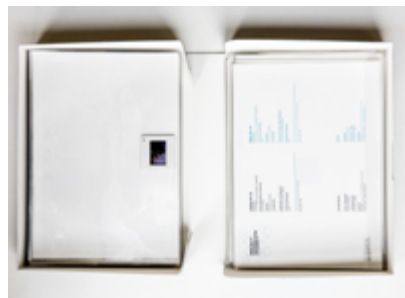

in Dundee. Het programma besloeg drie dagen met presentaties van nieuw (technisch) onderzoek over duurzaamheid in de breedste zin van het woord. Clara von Waldhausen was onderdeel van dit programma en gaf online de lezing SBMK *Project Photography: Bridging knowledge gaps in Dutch modern and contemporary photograph collections*. Als projectleider kon Paulien vragen uit het publiek 'live' beantwoorden.

10 november

Alle fotografie sample sets verkocht!

Binnen het project zijn 75 Fotografie-sample sets gemaakt met 52 voorbeelden van procedés, afwerkingen en dragers. Na de presentatie van het project in Dundee is de allerlaatste verkocht aan Nasjonalmuseet Oslo. We zijn trots dat al onze sets een plek hebben gekregen in collecties over de hele wereld. De volledige lijst van organisaties waar de sample sets te vinden zijn, staat op de [SBMK website](#).

FOTOGRAFIE ROB BECKER

15 November

SBMK-nieuwsbrief

Onze [nieuwsbrief nr 33](#) is voor een groot deel gevuld met bovenstaande onderwerpen.

12 december

Projectleidersoverleg bij RCE

Zie 29 maart

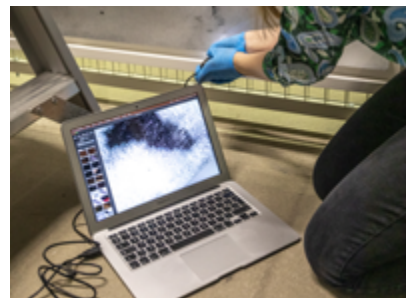
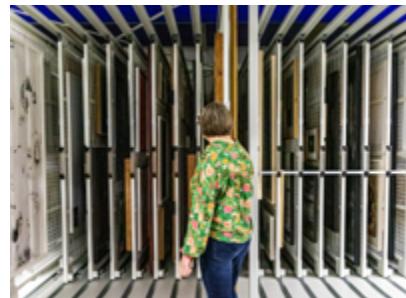

8 - 16 december

Fotopraktijkdagen Rabo Kunstcollectie

Dit keer vonden de praktijkdagen plaats in het depot van de Rabo Kunstcollectie in Best. De objecten die we tijdens de praktijkdagen bij de Rabo Kunstcollectie bekeken, vormen een prachtige collectie. Dit was echter niet het hoogtepunt van deze dagen. Het was in het bijzonder interessant om te praten over thema's die bij de andere museale en archiefcollecties die deelnemen aan het project op een heel andere manier invulling vonden. Het ging hierbij onder andere over het verzamelbeleid van de bank, tentoonstellingsbeleid (met aandacht voor keuze van werknemers, maar ook inhoudelijke bezwaren die zij soms hebben tegen bijvoorbeeld naakten in de kantoorgangen), het waarderen van schade en verval binnen de collectie en de vrijheid van een bedrijfscollectie met betrekking tot het met maken van reproducties en afstoting van werken. Zo was dit ook voor het fototeam zelf een bijzonder leerzame workshop.

Naast de collectiebeheerder van de Rabobank reisde een wisselend gezelschap af naar Brabant vanuit Allard Pierson, Art Salvage BV, Magazine Fotografisch Geheugen, Elien Voerman – Bruins collectiebeheer, UvA en het Van Abbemuseum.

FOTOGRAFIE ROB BECKER

9 - 20 januari

Fotopraktijkdagen Huis Marseille, Amsterdam

Huis Marseille is het eerste gespecialiseerde fotomuseum waar we aan de slag gaan. Deels zijn we aan het werk in het depot van Imming in Zwaag, waar een groot deel van de collectie is opgeslagen, deels in het depot in de kelder van het museum aan de Keizersgracht in Amsterdam. Bijzonder aan de veelzijdige collectie van Huis Marseille is onder andere de aanwezigheid van hedendaagse inkjetprints. Omdat de samenstelling van inkjetpapieren en -inkten aan patenten onderhevig is, is er doorgaans niet veel informatie over beschikbaar. Hierdoor is het moeilijk om kwetsbaarheden en houdbaarheid in te schatten. Bovendien zoeken fabrikanten van deze materialen naar manieren om de esthetiek van analoge (kleuren)fotografie te benaderen, waardoor het bij de modernste varianten heel moeilijk is om inkjet prints en analoge foto's op basis van visuele observaties te onderscheiden. De fotopraktijkdagen vormden hierin niet alleen voor de deelnemers van de workshop, maar ook voor het fototeam een goede training.

Naast collectiemedewerkers uit het museum zelf namen collega's uit het veld deel van Stadsarchief Amsterdam, Nationaal Museum van Wereldculturen, Allard Pierson, Beeld & Geluid, Haags Gemeentearchief, Spoorzoeker - Peter Eyckerman, Van Abbemuseum, Laura Wolfkamp Restauratie, Stedelijk Museum Amsterdam, Magazine Fotografisch Geheugen, Koninklijk Huisarchief | Paleis Noordeinde en RCE – kunstcollecties.

FOTOGRAFIE ROB BECKER

23 februari

[Conferentie American Institute for Conservation \(AIC\) Photographic Materials Group, Austin, Texas](#)

Online presentatie van Clara met als titel *Project Photography: Creating and disseminating knowledge surrounding modern and contemporary photograph preservation in the Netherlands*. Na de lezing komt er een gesprek op gang over het belang van samenwerking en de toegevoegde waarde van sample sets. Hieraan wordt veel waarde gehecht voor identificatie en onderzoek naar materialen en technieken in verband met toekomstige conservering van collecties. Deelnemers aan de conferentie zijn benieuwd naar de uiteindelijke website en de identificatietool.

21 februari

[Projectleidersoverleg bij RCE](#)

Zie 29 maart

Stand van zaken werkgroepen

[Wergroep Terminologie](#)

De werkgroep is afgesloten. Joop Vanderheyden van RCE en Kayleigh hebben de bestaande fototerminologie in de Cultuurhistorische Thesaurus (CHT) van het RCE opgeschoond en op de juiste plek binnen de thesaurus geplaatst. Esther Scholtes heeft het resterende werk van deze werkgroep op zich genomen. Handmatig heeft zij alle nieuwe termen van de werkgroep terminologie ingevoerd in de CHT en informatie bij bestaande termen verbeterd en aangevuld. Enkele losse eindjes worden binnenkort door Esther afgerond. Alle termen zijn nu raadpleegbaar via de CHT en daarmee ook vindbaar via het Termennetwerk van Netwerk Digitaal Erfgoed. Het terminologiedocument met informatie voor de Art and Architecture Thesaurus (AAT) van The Getty is door Esther aangevuld en afgerond en verstuurd naar de Nederlands/Vlaamse AAT-werkgroep. Zij bekijken of de lijst volledig is en alle benodigde informatie bevat, voordat deze doorgestuurd wordt aan de Amerikaanse AAT werkgroep, die we termen op zal nemen in de AAT. Dit proces zal vermoedelijk nog meerdere maanden in beslag nemen. Deze opname betekent dat de Nederlandse terminologie ook internationaal geborgd is, gekoppeld aan Engelse termen.

[Wergroep Acquisitie](#)

Tijdens de partnerdag van het project op 9 maart 2023 zal een conceptversie van de checklist gepresenteerd worden die de werkgroep als eindproduct oplevert. In deze lijst staan de vragen die gesteld moeten worden bij acquisitie van een fotowerk zodat je precies weet wat je in huis haalt en hoe ervoor gezorgd moet worden. Hiertoe hebben Clara en Kayleigh alle verzamelde en ontwikkelde informatie van de werkgroep en subwerkgroepen verzameld en gebundeld. Tijdens de partnermiddag op 9 maart wordt gevraagd om input van de projectpartners. Het streven is hierna nog eenmaal samen te komen met de werkgroep om de checklist af te ronden.

[Stand van zaken digitale Foto Identificatie Tool](#)

De beslisboom vordert gestaag. Vragen worden aangepast, andere bewoordingen

getest en volgorde van de vragen veranderd op basis van de ervaringen tijdens de fotopraktijkdagen. Een voorbeeld: bij de beslisboom van de Plastic Identificatie Tool bleek de vraag 'uit welk jaar komt het kunstwerk' het juiste startpunt/ goede startfilter, maar bij fotografie blijkt dat anders te liggen.

De achterliggende techniek van de beslisboom is zo aangepast dat elke tak van de boom apart kan worden aangepast. Dat betekent dat bijvoorbeeld 'ingelijste werken' of 'dia/negatief fotowerken' of 'losse zwart/wit fotowerken' een eigen beslisboompje hebben. Dit is handig omdat we zo per categorie kunnen testen welke volgorde de vragen moeten hebben en we niet steeds de hele beslisboom hoeven aan te passen voor zo'n test.

In de beginfase zijn vooral de losse foto's getest. De ingelijste werken leveren nieuwe problemen op. Er zijn procedés die ingelijst niet altijd van elkaar zijn te onderscheiden. De enige mogelijkheid voor een juiste identificatie is om het fotowerk uit de lijst halen, maar dat is in 99% van de gevallen geen optie. De komende tijd concentreren we ons op de andere onderdelen van de tool, zoals informatiebladen, onderzoeken en literatuur/bronnen. In verband met deelname van Project Fotografie aan het Programma Erfgoed 20e Eeuw van RCE, is de oplevering van de eerste versie van de volledige tool op 1 september. Daarna worden er nog aanvullingen gedaan.

Stand van zaken onderzoek

Er lopen diverse onderzoeken, waarvan de resultaten worden opgenomen in de tool.

Onderzoek ingekleurde fotowerken Gilbert & George

Hierbij zijn diverse musea betrokken: Kröller-Müller Museum, Museum Boijmans Van Beuningen, Van Abbemuseum en Stedelijk Museum Amsterdam leveren monsters aan. Op grond van de monsters kunnen we de kleurstoffen identificeren die Gilbert & George gebruiken en uitspraken doen over de lichtstabiliteit en preventieve conservering van deze werken. Daarnaast behelst het onderzoek de applicatietechniek van de kleurstoffen. Contact voor een interview met G&G verloopt moeizaam. We weten niet of dat gaat lukken.

Er is een abstract met paper geaccepteerd over het onderzoek bij de IADA-conferentie in Halle en Leipzig voor papier- en foto restauratoren in Duitssprekende landen (16 tm 20 oktober)

>> iada-home.org/conference/about-the-conference

Onderzoek naar de waarde/status van analoge fotowerken.

Dit onderzoek van Clara wordt ook gepresenteerd op de IADA conferentie: *Image or object. Understanding the values of the analogue fine-art photography.*

Gevolgen van oplosmiddelen op inktjetdrukken

Dit masteronderzoek loopt tot en met december

Oprollen van inktjetdrukken

Dit onderzoek is in voorbereiding met student en het Stedelijk museum Amsterdam

Onderzoek kleurmonitoring

Het onderzoek is in de opstartfase. Het gaat om het testen van de resultaten van een kleine, goedkopere versie van een spectrofotometer die meegenomen kan worden op zaal. Foto-afdrukken worden verouderd en elke twee weken gemeten om te zien of er sprake is van verbleking. Op grond van de resultaten komt er een praktische handleiding voor museummedewerkers, die dan zelf deze testen kunnen uitvoeren in eigen huis.

Stralingsonderzoek

Partner instelling Het Nieuwe Instituut heeft een onderzoeksvraag gesteld over het effect van gamma en röntgenstraling op foto's. Ook het Nationaal Archief en Stadsarchief Rotterdam benaderden ons met deze vraag: kunnen foto's veilig bestraald worden in geval van schimmelbesmetting? Als resultaat is een werkgroep samengesteld van Ineke Joosten (RCE), Moniek Tromp, Hoogleraar Materiaalchemie aan de RUG, Luuk Kortekaas, post-doctoral onderzoeker (RUG). Clara heeft deze werkgroep een workshop gegeven over fotografie en materiaal en techniek van foto's. Vervolgens zijn de stappen vastgesteld voor de uitvoering van het onderzoek. Het Nationaal Archief en het Stadsarchief Rotterdam doen mee en leveren studiemateriaal aan. De RUG voert het onderzoek uit, en de RCE adviseert. Het onderzoek zal dit jaar worden uitgevoerd.

Ontwerp conservation frame

Grote fotowerken die nu aan schilderijrekken worden opgeslagen, hebben geen bescherming aan de voorkant. Het beeld kan makkelijk beschadigd worden door licht en stof naast de mogelijke fysieke schade door het hanteren. Vanuit de partnermusea is de vraag gekomen om een bergingsmanier te ontwikkelen, waarbij deze fotowerken veilig in het depot bewaard kunnen worden. Clara heeft vooronderzoek gedaan en ziet de mogelijkheid om een 'conservation frame' te ontwikkelen die werken op de rek (in het depot) kan beschermen. Om een dergelijke lijst te ontwikkelen is een werkgroep samengesteld van Profiflex lijstenmakerij (gespecialiseerd in het inlijsten van foto-werken), Hans Imming transport (art handlingsbedrijf) samen met Museum Boijmans Van Beuningen en het Stedelijk Museum. Op dit moment wordt aan een ontwerp gewerkt. Er is kans dat dit ontwerp niet op tijd van de grond komt omdat een van de betrokken partijen er patent op wil aanvragen.

Glasdegradatie

UvA-student Wyke Valkema heeft voor haar masterscriptie onderzoek gedaan naar het effect van glasdegradatie aan de binnenkant van beglazing bij ingelijste werken. Als casestudie heeft ze het werk *Nutcracker Suite* van Pieter Engels gebruikt, dat hiervoor in bruikleen is gegeven door Koninklijke Conservatorium, Hoge School der Kunsten Den Haag. Wyke heeft kunnen aantonen dat de glasdegradatie aan de binnenkant van het glas de oorzaak was van kleurveranderingen in de vorm van ronde plekken die overeenkomen met glasdegradatie-kristallen op de foto. Kayleigh en Clara zullen dit in het komende jaar verder onderzoeken om richtlijnen te kunnen ontwikkelen voor ingelijste werken met glasdegradatie.